

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 18 grudnia 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Ochrona konsumentów – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Dyrektywa 93/13/EWG – Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 – Uprawnienie do przeprowadzenia kontroli i obowiązki sądu krajowego – Warunek dotyczący kary umownej – Brak kontroli z urzędu nieuczciwego charakteru tego warunku – Powaga rzeczy osądzonej – Zasada skuteczności – Artykuł 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Powołanie się na nieuczciwy charakter warunku umownego w ramach postępowania po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania w następstwie skargi kasacyjnej

W sprawie C-320/24

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Corte suprema di cassazione (najwyższy sąd kasacyjny, Włochy) postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2024 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 30 kwietnia 2024 r., w postępowaniu:

CR,

TP

przeciwko

Soledil Srl, objętej postępowaniem układowym,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: I. Jarukaitis, prezes izby, N. Jääskinen i R. Frendo (sprawozdawczyni), sędziowie,

rzecznik generalny: N. Emiliou,

sekretarz: C. Di Bella, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 26 lutego 2025 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu CR i TP – J.-S.F. Bartolomei, avvocato,

* Język postępowania: włoski.

– w imieniu rządu włoskiego – S. Fiorentino, i G. Palmieri, w charakterze pełnomocników, których wspierali M. Cherubini i C. Colelli, avvocati dello Stato,

– w imieniu Komisji Europejskiej – P. Kienapfel i D. Recchia, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 19 czerwca 2025 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29), a także art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy CR i TP, dwoma przyrzekającymi nabywcami nieruchomości mającymi status konsumentów, a spółką Soledil Srl, objętą postępowaniem układowym, będącą przyrzekającym sprzedającym, w przedmiocie żądania rozwiązania umowy przedwstępnej sprzedaży dotyczącej tej nieruchomości i ważności warunku dotyczącego kary umownej zawartego w tej umowie przedwstępnej.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motyw dwudziesty czwarty dyrektywy 93/13 stanowi:
„[...] sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich”.
- 4 Artykuł 6 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:
„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.
- 5 Artykuł 7 ust. 1 rzeczony dyrektywy przewiduje:
„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami”.

Prawo włoskie

Kodeks konsumencki

- 6 Artykuł 33 ust. 1 i 2 decreto legislativo n. 206, recante codice del consumo a norma dell’articolo 7 della legge di 29 luglio 2003, n. 229 (dekretu ustawodawczego nr 206 ustanawiającego kodeks konsumencki w rozumieniu art. 7 ustawy nr 229 z dnia 29 lipca 2003 r.) z dnia 6 września 2005 r. (dodatek zwyczajny do GURI nr 235 z dnia 8 października 2005 r.), który transponował dyrektywę 93/13 do włoskiego porządku prawnego, stanowi:

„1. W umowie zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą za nieuczciwe uznaje się warunki, które pomimo dobrej wiary powodują ze szkodą dla konsumenta znaczącą nierównowagę praw i obowiązków wynikających z umowy.

2. Za nieuczciwe uznaje się, o ile nie zostanie udowodnione, że jest inaczej, warunki, których celem lub skutkiem jest:

[...]

f) nałożenie na konsumenta, w przypadku niewykonania lub opóźnienia w wykonaniu zobowiązania, obowiązku zapłaty kwoty pieniężnej w oczywście nadmiernej wysokości tytułem odszkodowania, kary umownej lub innego równoważnego roszczenia;

[...]”.

- 7 Artykuł 36 ust. 1 i 3 tego kodeksu przewiduje:

„1. Warunki uznane za nieuczciwe na podstawie art. 33 i 34 są nieważne, a umowa pozostaje ważna w pozostałej części.

[...]

3. Nieważność działa wyłącznie na korzyść konsumenta i może zostać stwierdzona z urzędu przez sąd”.

Kodeks cywilny

- 8 Zgodnie z art. 1384 Codice civile (kodeksu cywilnego) sąd na zasadzie słuszności może obniżyć karę umowną, jeżeli zobowiązanie główne zostało częściowo wykonane lub jeżeli kwota kary umownej jest rażąco nadmierna, z uwzględnieniem interesu wierzyciela w wykonaniu zobowiązania.

Kodeks postępowania cywilnego

- 9 Artykuł 384 Codice di procedura civile (kodeksu postępowania cywilnego), zatytułowany „Ustanowienie zasady prawa i orzeczenie co do istoty sprawy”, stanowi w akapicie drugim:

„Uwzględniając skargę kasacyjną, [Corte suprema di cassazione (najwyższy sąd kasacyjny, Włochy)] uchyła orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania innemu sądowi, który powinien

postępować zgodnie z zasadą prawa, a w każdym razie zgodnie z kwestią prawną rozstrzygniętą przez najwyższy sąd kasacyjny, lub sam orzeka co do istoty sprawy, jeżeli nowe ustalenia faktyczne nie są konieczne”.

- 10 Zgodnie z art. 394 wspomnianego kodeksu, zatytułowanym „Postępowanie po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania”:

„[...]”

W postępowaniu po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania można złożyć przyrzeczenie rozstrzygające, ale strony nie mogą formułować innych żądań niż te, które sformułowały w postępowaniu, w którym został wydany uchylony wyrok, chyba że konieczność nowych żądań wynika z wyroku kasacyjnego”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 11 W 1998 r. CR i TP, jako przyrzekający nabywcy, oraz Soledil, jako przyrzekający sprzedawca, zawarli umowę przedwstępną sprzedaży nieruchomości, zgodnie z którą ci pierwsi zapłacili tej drugiej zaliczkę w wysokości około 72 870 EUR. Artykuł 7 tej umowy przedwstępnej stanowił w ramach warunku dotyczącego kary umownej, że w przypadku niewykonania przez przyrzekających nabywców zobowiązania do zawarcia umowy przyrzeczonej, przyrzekający sprzedający może zatrzymać kwoty wpłacone jako zaliczka tytułem kary umownej.
- 12 Umowa przyrzeczona dotycząca tej sprzedaży nigdy nie została zawarta, a spór dotyczący umowy przedwstępnej sprzedaży został wniesiony do sądu arbitrażowego, który orzeczeniem arbitrażowym z dnia 29 lipca 2002 r. orzekł o rozwiązaniu tej umowy ze względu na niewykonanie zobowiązania przez przyrzekających nabywców. Ci ostatni zostali zobowiązani do zwrotu odnośnej nieruchomości, a jednocześnie przyrzekający sprzedający został zobowiązany do zwrotu wszystkich kwot pobranych tytułem zaliczki.
- 13 Wyrokiem z 2009 r. Corte d'appello di Ancona (sąd apelacyjny w Ankonie, Włochy) stwierdził nieważność orzeczenia arbitrażowego ze względów proceduralnych i orzekł co do istoty sprawy. W szczególności sąd ten nakazał przyrzekającym nabywcom zwrot odnośnej nieruchomości, a przyrzekającemu sprzedającemu zwrot kwot otrzymanych tytułem zaliczki. Ponadto, na podstawie art. 1384 kodeksu cywilnego, obniżył on karę umowną przewidzianą w art. 7 umowy przedwstępnej sprzedaży, o której mowa w pkt 11 niniejszego wyroku, wyłącznie do odsetek należnych od kwot zapłaconych tytułem zaliczki.
- 14 Wyrokiem wydanym w 2015 r. w następstwie skargi kasacyjnej Corte suprema di cassazione (najwyższy sąd kasacyjny) uchylił wyrok Corte d'appello di Ancona (sądu apelacyjnego w Ankonie) ze względu na brak uzasadnienia w odniesieniu do obniżenia wspomnianej kary umownej.
- 15 Sprawa została zatem przekazana do ponownego rozpoznania Corte d'appello di Bologna (sądowi apelacyjnemu w Bolonii, Włochy).
- 16 W wyroku wydanym w 2018 r. sąd ten stwierdził, że przedmiot postępowania po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania ogranicza się do zastosowania warunku dotyczącego kary umownej przewidzianego w art. 7 umowy przedwstępnej sprzedaży, ewentualnego obniżenia mającej zastosowanie kary umownej oraz określenia ewentualnej wyższej szkody poniesionej

przez przyrzekającego sprzedającego, związanej z bezprawnym zajmowaniem odnośnej nieruchomości. Sąd ten orzekł w szczególności, że kara umowna w wysokości około 72 870 EUR była nadmiernie wysoka i w związku z tym obniżył kwotę należną od przyrzekających nabywców w tym zakresie do 61 600 EUR.

- 17 Przyrzekający nabywcy wnieśli skargę do Corte suprema di cassazione (najwyższego sądu kasacyjnego), który jest sądem odsyłającym, podnosząc w szczególności nieważność tego warunku dotyczącego kary umownej ze względu na to, że nakłada on na nich rażąco nadmierną karę, a zatem stanowi nieuczciwy warunek w rozumieniu przepisów krajowych dotyczących ochrony konsumentów. W tych okolicznościach, ich zdaniem, Corte d'appello di Bologna (sąd apelacyjny w Bolonii) powinien być z urzędu stwierdzić nieważność art. 7 umowy przedwstępnej sprzedaży.
- 18 Sąd odsyłający zauważa, po pierwsze, że zgodnie z uregulowaniami krajowymi zasada powagi rzeczy osądzonej stoi na przeszkodzie temu, by kwestia dotycząca nieważności potencjalnie nieuczciwego warunku, która nie została podniesiona lub poruszona w ramach pierwszej kontroli zgodności z prawem i która siłą rzeczy jest niezgodna z treścią wyroku uchylającego orzeczenie wydane co do istoty sprawy, była badana w ramach drugiej kontroli zgodności z prawem.
- 19 Po drugie, sąd ten wskazuje, że orzekł już, zgodnie z orzecznictwem Trybunału dotyczącym zasady skuteczności w odniesieniu do praw przyznanych konsumentom w dyrektywie 93/13, że powaga rzeczy osądzonej nie ma zastosowania w ramach uproszczonego postępowania w sprawie nakazu zapłaty, jeżeli powołany nakaz zapłaty nie był przedmiotem sprzeciwu i nie zawiera uzasadnienia co do braku nieuczciwego charakteru odnośnych warunków umowy.
- 20 W tych okolicznościach Corte suprema di cassazione (najwyższy sąd kasacyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy [93/13] [a także] art. 47 [Karty] należy interpretować:

- a) w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie stosowaniu zasad krajowego postępowania sądowego, zgodnie z którymi kwestie wstępne, w tym te dotyczące nieważności [potencjalnie nieuczciwego warunku umownego], które nie zostały podniesione lub poruszone w toku postępowania kasacyjnego i które są logicznie niezgodne z charakterem sentencji orzeczenia Corte di cassazione (sądu kasacyjnego) uchylającego wyrok, nie mogą być badane w postępowaniu w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy ani w trakcie kontroli zgodności z prawem, której strony poddają wyrok sądu, który wydał orzeczenie w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy;
- b) również w świetle uwagi dotyczącej całkowitej bierności, którą można przypisać konsumentom, jeżeli podnieśli oni nieważność/bezskuteczność nieuczciwych warunków umownych dopiero w ramach skargi kasacyjnej, którą wnieśli po zakończeniu postępowania w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy;
- c) ze szczególnym uwzględnieniem stwierdzenia nieuczciwego charakteru postanowienia dotyczącego kary umownej w oczywistej nadmiernej wysokości, co do którego orzeczono w toku postępowania kasacyjnego dostosowanie obniżenia według odpowiednich kryteriów [co do kwoty], biorąc również pod uwagę, że nieuczciwy charakter tego postanowienia został podniesiony przez konsumentów [co do zasady] dopiero po wydaniu wyroku w postępowaniu w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 21 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w świetle art. 47 Karty należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, zgodnie z którymi stosowanie zasady powagi rzeczy osądzonej nie pozwala sądowi krajowemu, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania w następstwie skargi kasacyjnej, zbadać z urzędu nieważność potencjalnie nieuczciwego warunku umownego, w sytuacji gdy, po pierwsze, konsument nie podniósł zarzutu dotyczącego nieuczciwego charakteru tego warunku na wcześniejszych etapach postępowania sądowego, a po drugie, nieważność takiego warunku nie została uwzględniona z urzędu przez sądy krajowe w ramach postępowania, które doprowadziło do wydania wyroku kasacyjnego.
- 22 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ustanowiony przez dyrektywę 93/13 system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania (wyrok z dnia 17 maja 2022 r., SPV Project 1503 i in., C-693/19 i C-831/19, EU:C:2022:395, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 23 Ze względu na tę słabszą pozycję jednej ze stron art. 6 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje, że nieuczciwe warunki nie są wiążące dla konsumenta. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący, który zmierza do zastąpienia ustanowionej przez umowę formalnej równowagi praw i obowiązków stron umowy rzeczywistą równowagą, która przywraca równość stron (wyrok z dnia 17 maja 2022 r., SPV Project 1503 i in., C-693/19 i C-831/19, EU:C:2022:395, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 24 W tym względzie sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowy wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, i do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego (wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, pkt 46; z dnia 17 maja 2022 r., SPV Project 1503 i in., C-693/19 i C-831/19, EU:C:2022:395, pkt 53).
- 25 Ponadto dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, co wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych z konsumentami przez przedsiębiorców (wyroki: z dnia 26 czerwca 2019 r., Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, pkt 44; z dnia 17 maja 2022 r., SPV Project 1503 i in., C-693/19 i C-831/19 EU:C:2022:395, pkt 54).
- 26 W braku uregulowań w prawie Unii reguły proceduralne mające zapewnić ochronę praw przyznanych jednostkom przez prawo Unii należą do wewnętrznego porządku prawnego państw członkowskich na mocy zasady ich autonomii proceduralnej. Owe reguły nie mogą jednak być mniej korzystne niż w przypadku podobnych spraw o charakterze wewnętrznym (zasada równoważności) i nie mogą uniemożliwiać lub czynić nadmiernie utrudnionym wykonywanie praw przyznanych konsumentom przez prawo Unii (zasada skuteczności) (wyrok z dnia 17 maja 2022 r., Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 27 W odniesieniu do zasady równoważności Trybunał nie dysponuje żadnym elementem, który mógłby budzić wątpliwości co do zgodności uregulowań będących przedmiotem postępowania głównego z tą zasadą.

- 28 Jeśli chodzi o zasadę skuteczności, z orzecznictwa Trybunału wynika, że każdy przypadek, w którym powstaje pytanie, czy krajowy przepis proceduralny nie czyni niemożliwym lub zbyt utrudnionym stosowania prawa Unii, należy rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca tego przepisu w całości procedury, jej przebiegu i jej cech szczególnych postrzeganych jako całość, a także, w razie potrzeby, zasad leżących u podstaw krajowego systemu sądownictwa, takich jak ochrona prawa do obrony, zasada pewności prawa i prawidłowy przebieg postępowania (wyrok z dnia 17 maja 2022 r., Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 29 Ponadto Trybunał wyjaśnił, że ciążący na państwach członkowskich obowiązek zapewnienia skuteczności praw, które jednostki wywodzą z prawa Unii, oznacza w szczególności w odniesieniu do praw wynikających z dyrektywy 93/13, wymóg skutecznej ochrony sądowej, potwierdzony w art. 7 ust. 1 tej dyrektywy i wyrażony również w art. 47 Karty, mający zastosowanie między innymi w odniesieniu do określania zasad proceduralnych dotyczących takich powództw opartych na takich prawach (wyrok z dnia 17 maja 2022 r., Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 30 W tym względzie Trybunał orzekł, że w braku skutecznej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy nie można zagwarantować poszanowania praw przyznanych przez dyrektywę 93/13 (wyrok z dnia 17 maja 2022 r., Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 31 Jak z tego wynika, warunki ustalone przez prawa krajowe, do których odnosi się art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie mogą stanowić zagrożenia dla istoty prawa, jakie konsumenci wywodzą z tego przepisu, które to prawo polega na niezwiązaniu warunkiem uznanym za nieuczciwy (wyrok z dnia 17 maja 2022 r., Unicaja Banco, C-869/19, EU:C:2022:397, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 32 Należy przy tym jednak przypomnieć znaczenie zasady powagi rzeczy osądzonej w zarówno unijnym, jak i krajowych porządkach prawnych. Trybunał miał już bowiem okazję uściślić, że dla zapewnienia stabilności prawa i stosunków prawnych, jak też prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości istotne jest, aby orzeczenia sądowe, które stały się prawomocne po wyczerpaniu przysługujących środków odwoławczych lub po upływie przewidzianych dla wniesienia tych środków terminów, były niepodważalne [wyrok z dnia 9 kwietnia 2024 r., Profi Credit Polska (Wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym orzeczeniem), C-582/21, EU:C:2024:282, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 33 Trybunał orzekł również, że w sytuacji gdy w ramach wcześniejszego badania spornej umowy, która doprowadziła do wydania orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, sąd krajowy ograniczył się do zbadania z urzędu w świetle dyrektywy 93/13 tylko jednego, względnie kilku warunków umowy, dyrektywa ta nakłada na sąd krajowy obowiązek dokonania, na wniosek strony lub z urzędu, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego, oceny nieuczciwego charakteru innych warunków tejże umowy. W braku takiej możliwości ochrona konsumenta byłaby bowiem tylko częściowa i niedostateczna i nie byłaby ani odpowiednim, ani skutecznym środkiem do realizacji celu polegającego na spowodowaniu zaprzestania stosowania tego warunku umowy, wbrew temu, co wynika z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 (wyrok z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 34 Natomiast ochrona ta byłaby zapewniona, gdyby w toku pierwszego postępowania sądowego właściwy sąd przeprowadził kontrolę potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy, badanie to, uzasadnione choćby zwięźle, nie wykazało istnienia żadnego nieuczciwego warunku, a konsument został należycie poinformowany, iż w braku apelacji w terminie określonym w prawie krajowym nie będzie można później podnieść ewentualnego nieuczciwego charakteru tych warunków (wyrok z dnia 7 listopada 2024 r., ERB New Europe Funding II, C-178/23, EU:C:2024:943, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 35 Z powyższego wynika, że dokonywana przez sąd kontrola potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umownych znajdujących się w umowie zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą jest zgodna z zasadą skuteczności w świetle dyrektywy 93/13, jeżeli, po pierwsze, konsument zostaje poinformowany o istnieniu tej kontroli i konsekwencjach, jakie jego bierność pociąga za sobą w zakresie prekluzji prawa do powołania się na potencjalnie nieuczciwy charakter warunków umownych, a po drugie, orzeczenie wydane w wyniku tej kontroli jest uzasadnione w sposób wystarczający, aby umożliwić zidentyfikowanie badanych przy tej okazji warunków oraz powodów, nawet zwięźle przedstawionych, dla których sąd uznał, że warunki te są pozbawione nieuczciwego charakteru. Orzeczenie sądowe spełniające te wymogi może skutkować uniemożliwieniem przeprowadzenia ponownej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umownych w ramach późniejszego postępowania (wyrok z dnia 29 lutego 2024 r., Investcapital, C-724/22, EU:C:2024:182, pkt 45).
- 36 W niniejszej sprawie z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że zgodnie z mającymi zastosowanie uregulowaniami krajowymi zasada powagi rzeczy osądzonej stoi na przeszkodzie temu, by zarzut, który może zostać uwzględniony z urzędu, taki jak potencjalnie nieuczciwy charakter warunku umownego, został zbadany w postępowaniu po przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania w okolicznościach, w których zarzut ten nie został podniesiony lub uwzględniony w ramach postępowania zakończonego wyrokiem kasacyjnym, a zatem gdy podniesienie takiego zarzutu okazuje się siłą rzeczy niezgodne z treścią sentencji tego wyroku.
- 37 Wydaje się również, że orzeczenia sądowe dotyczące sprawy w postępowaniu głównym, wymienione w pkt 13, 14 i 16 niniejszego wyroku, nie zawierają jakiegokolwiek analizy dokonanej czy to przez sądy rozstrzygające sprawę co do istoty, czy też przez Corte suprema di cassazione (najwyższy sąd kasacyjny) w przedmiocie ewentualnie nieuczciwego charakteru warunku dotyczącego kary umownej.
- 38 Jednakże zdaniem sądu odsyłającego orzeczenie sądowe uznające w sposób dorozumiany ważność tego warunku dotyczącego kary umownej zostało rzeczywiście wydane, gdyż wydane przez sądy krajowe orzeczenie o obniżeniu kwoty kary umownej logicznie zakłada, że rzeczony warunek jest ważny i wywołuje skutki prawne. Zgodnie zatem z mającymi zastosowanie uregulowaniami krajowymi należy uznać, że badanie z urzędu potencjalnie nieuczciwego charakteru odnośnego warunku dotyczącego kary umownej miało miejsce w sposób dorozumiany i jest objęte powagą rzeczy osądzonej, i to nawet w braku jakiegokolwiek uzasadnienia w tym względzie. Otóż uniemożliwia to dokonanie kontroli wymaganej zgodnie z orzecznictwem cytowanym w pkt 30 i 33–35 niniejszego wyroku, mimo że postępowanie sądowe w przedmiocie tego warunku dotyczącego kary umownej jest nadal w toku.
- 39 Z powyższego wynika, że te uregulowania krajowe, które pozbawiają konsumenta środków proceduralnych pozwalających mu na dochodzenie jego praw na podstawie dyrektywy 93/13 mogą uniemożliwić lub nadmiernie utrudnić ochronę tych praw, naruszając tym samym zasadę skuteczności.

- 40 Ponadto sąd odsyłający zauważa, że przyrzekający nabywcy pozostali całkowicie bierni i powołali się na nieuczciwy charakter odnośnego warunku dotyczącego kary umownej dopiero w ramach drugiej skargi kasacyjnej.
- 41 W tym względzie prawdą jest, że poszanowanie zasady skuteczności nie może rozciągać się tak daleko, aby w pełni zrekompensować całkowitą bierność zainteresowanego konsumenta (wyrok z dnia 24 czerwca 2025 r., GR REAL, C-351/23, EU:C:2025:474, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo). Jednakże w niniejszej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że przyrzekający nabywcy brali udział we wszystkich poszczególnych etapach postępowania sądowego i powołali się, choćby tylko w ramach drugiej skargi kasacyjnej, na nieuczciwy charakter odnośnego warunku dotyczącego kary umownej. W związku z tym ich zachowania nie można uznać za całkowicie bierne.
- 42 Z całości powyższych rozważań wynika, że odpowiedź na przedłożone pytanie powinna brzmieć: art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w świetle zasady skuteczności i art. 47 Karty należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, zgodnie z którymi stosowanie zasady powagi rzeczy osądzonej nie pozwala sądowi krajowemu, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania w następstwie skargi kasacyjnej, zbadać z urzędu nieważność potencjalnie nieuczciwego warunku umownego, w sytuacji gdy, po pierwsze, konsument nie podniósł zarzutu dotyczącego nieuczciwego charakteru tego warunku na wcześniejszych etapach postępowania sądowego, a po drugie, nieważność takiego warunku nie została uwzględniona z urzędu przez sądy krajowe w ramach postępowania, które doprowadziło do wydania wyroku kasacyjnego.

W przedmiocie kosztów

- 43 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, w świetle zasady skuteczności i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej,

należy interpretować w ten sposób, że:

stoją one na przeszkodzie uregulowaniom krajowym, zgodnie z którymi stosowanie zasady powagi rzeczy osądzonej nie pozwala sądowi krajowemu, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania w następstwie skargi kasacyjnej, zbadać z urzędu nieważność potencjalnie nieuczciwego warunku umownego, w sytuacji gdy, po pierwsze, konsument nie podniósł zarzutu dotyczącego nieuczciwego charakteru tego warunku na wcześniejszych etapach postępowania sądowego, a po drugie, nieważność takiego warunku nie została uwzględniona z urzędu przez sądy krajowe w ramach postępowania, które doprowadziło do wydania wyroku kasacyjnego.

Podpisy